

**Program nauczania historii w klasach IV–VIII
szkoły podstawowej.**

Zofia Bentkowska-Sztonyk, Edyta Wach

Program historia szkoła podstawowa

Charakterystyka programu

Program jest przeznaczony do nauczania historii w II etapie edukacyjnym obejmującym klasy IV–VIII szkoły podstawowej. Głównym celem nauczania historii w szkole podstawowej jest kształcenie i wychowanie poprzez rozwijanie postaw obywatelskich, patriotycznych i społecznych uczniów, a także wzmacnianie poczucia tożsamości narodowej, przywiązania do historii i tradycji narodowych. Program zakłada także budowanie poczucia własnej godności i poszanowania godności innych. Prezentowanie różnych kierunków światopoglądowych i politycznych, w duchu tolerancji i szacunku dla drugiego człowieka, pozwoli uczniom budować własny system wartości i postaw proobywatelskich. Ważnym celem jest zmotywowanie młodych ludzi do poznawania dziejów ludzkości i przeszłości przodków przez ukazanie atrakcyjności i użyteczności tego przedmiotu.

O ile atrakcyjność przedmiotu zależy głównie od nauczyciela i stosowanych przez niego, a proponowanych w programie, metod, o tyle użyteczność zależy przede wszystkim od doboru treści, wyboru głównych wątków i zakładanych osiągnięć ucznia. Program zakłada ukazywanie uczniom związków przyczynowo-skutkowych pomiędzy teraźniejszością a przeszłością, dzięki czemu uczniowie mogą umieścić wiedzę historyczną w kontekście współczesnym. Obserwując, jak poszczególne fakty lub procesy historyczne zmieniały cywilizację, uczniowi łatwiej będzie oceniać wpływ bieżących wydarzeń politycznych i społecznych na życie każdego człowieka. Ukazanie ciągłości i zmienności procesów historycznych rozwija umiejętność samodzielnego myślenia i krytycznej analizy źródeł.

Przedstawiony program nauczania jest kursem chronologicznym, który obejmuje dzieje ludzkości od prehistorii do momentu przystąpienia Polski do Wspólnoty Europejskiej. Dokonano podziału materiału na klasy kierując się treściami wskazanymi w podstawie programowej z 2017 roku.

- ❖ Klasa IV - propedeutyka historii ukazana przez pryzmat postaci o doniosłym znaczeniu dla kształtowania polskiej tożsamości kulturowej, których dokonania w sposób trwały i znaczący określiły nasze dzieje, poczynając od czasów Mieszka I, po zbiorowy wysiłek bohaterów „Solidarności”.
- ❖ W klasach V– VIII opis dziejów ma chronologiczny układ.
  - klasa V – od starożytnych cywilizacji do omówienia panowania Jagiellonów w XV wieku i konfliktu z Krzyżakami zakończonego II pokojem toruńskim.
  - klasa VI – od wielkich odkryć geograficznych po zagadnienia dotyczące doby napoleońskiej.

- klasa VII – od kongresu wiedeńskiego do przemian ustrojowych w odrodzonej Polsce.
- klasa VIII – od przewrotu majowego w Polsce po moment przystąpienia Polski do Wspólnoty Europejskiej.

Założono, że historia Polski jest integralną częścią dziejów powszechnych i powinna być ujmowana w kontekście historii Europy i świata, z tym, że dzieje Polski wymagają bardziej szczegółowego przedstawienia.

Program został skonstruowany zgodnie z modelem planowania cele- działania- wyniki. Przyjęta struktura programu pomoże nauczycielowi przygotować własny plan wynikowy i dostosować program nauczania do warunków szkoły, uwzględniający przede wszystkim możliwości ucznia, szkolny program wychowawczy, historię regionu itp.

W trakcie nauki historii w szkole podstawowej należy zwrócić uwagę na kształcenie umiejętności posługiwania się chronologią historyczną. Dlatego w procesie nauczania warto kształcić takie umiejętności, jak: sytuowanie wydarzeń i procesów historycznych w czasie, ustalanie związków poprzedzania, równoczesności i następstwa.

Celem kształcenia wskazanym w podstawie programowej jest także analiza historyczna - kształtowanie umiejętności związanych z samodzielną analizą i interpretacją historyczną postaci i wydarzeń historycznych. Uczniowie kończący klasę VIII powinni umieć wyszukiwać i porównywać informacje pochodzące z różnych źródeł rozróżniać w nich warstwę informacyjną, wyjaśniającą i oceniającą, a także oraz samodzielnie formułować wnioski, wyjaśniać związki przyczynowo-skutkowe. W procesie nauczania historii istotne jest także przygotowanie ucznia do samodzielnego tworzenia narracji historycznej. Realizując ten cel, należy uwzględnić zarówno krótkie wypowiedzi (plan , notatka), jak i bardziej złożone formy (rozprawka, prezentacja). Tworząc narrację historyczną uczniowie powinni umieć integrować informacje pozyskane z różnych źródeł oraz prezentować argumenty uzasadniające własne stanowisko.

Cele ogólne

I. Chronologia historyczna.

- Odróżnianie przeszłości, teraźniejszości i przyszłości.
- Umieszczanie procesów, zjawisk i faktów historycznych w czasie oraz porządkowanie ich i ustalanie związków przyczynowo-skutkowych.
- Dostrzeganie zmiany w życiu politycznym i społecznym oraz ciągłości w rozwoju kulturowym.

II. Analiza i interpretacja historyczna.

- Krytyczne analizowanie informacji uzyskanych z różnych źródeł (w tym kartograficznych), próba wyciągania z nich wniosków.

- Lokalizacja w przestrzeni procesów, zjawisk i faktów historycznych przy wykorzystaniu map i planów w różnych skalach.
- Rozróżnianie w narracji historycznej warstwy informacyjnej, wyjaśniającej i oceniającej.
- Objaśnianie związków przyczynowo-skutkowych, analizowanie zjawisk i procesów historycznych.
- Dostrzeganie potrzeby poznawania przeszłości dla rozumienia procesów zachodzących we współczesności.

III. Tworzenie narracji historycznej.

- Konstruowanie ciągów narracyjnych przy wykorzystaniu zdobytych informacji źródłowych.
- Posługiwanie się pojęciami historycznymi i wyjaśnianie ich znaczenia.
- Przedstawianie argumentów uzasadniających własne stanowisko w odniesieniu do procesów i postaci historycznych.
- Tworzenie krótkich i długich wypowiedzi: planu, notatki, rozprawki, prezentacji.

IV. Pozostałe cele ogólne

- Motywowanie uczniów do poznawania przeszłości,
- Rozwijanie postawy patriotycznej, szacunku dla państwa, jego dziejów i kultury oraz tradycji,
- Kształtowanie własnej tożsamości przy jednoczesnym szacunku i tolerancji dla innych państw, kultur i postaw,
- kształtowanie więzi z krajem ojczystym, świadomości obywatelskiej, postawy szacunku i odpowiedzialności za własne państwo, utrwalanie poczucia godności i dumy narodowe,
- Rozbudzanie zainteresowania historią, w tym historią najbliższej rodziny oraz lokalną i regionalną.
- Ukazywanie ciągłości w rozwoju kulturowym i cywilizacyjnym ludzkości,
- Ukazywanie związków pomiędzy wydarzeniami historycznymi a postępem cywilizacyjnym,
- Kształtowanie umiejętności dostrzegania powiązań różnych dziedzin życia społecznego i kulturalnego,
- Rozwijanie umiejętności formułowania wniosków, odróżniania faktów od opinii,
- Wzbogacenie zakresu słownictwa i zastosowanie go w narracji historycznej,
- Kształcenie umiejętności operowania kategoriami historycznymi: czasem, przestrzenią, zmiennością, ciągłością,
- Kształcenie umiejętności posługiwania się nowoczesną technologią informacyjną,
- Rozwijanie umiejętności organizowania i oceniania własnej pracy

Cele szczegółowe

Cele szczegółowe klasa IV

Po zakończeniu klasy IV uczeń powinien:

- wyjaśniać różnicę pomiędzy pojęciem „historia” rozumianym jako przeszłość od pojęcia historii jako opisu dziejów;
- umieć opisywać, na czym polega praca historyka;
- znać podział źródeł historycznych i umieć podać przykłady różnych rodzajów źródeł;
- rozumieć konieczność ochrony zabytków;
- znać znaczenie rodziny;
- doceniać znaczenie kultywowania tradycji rodzinnych;
- znać pojęcie „ojczyzna” i „mała ojczyzna”;
- umieć opowiedzieć o swojej „małej ojczyźnie”, o tradycjach i kulturze w regionie;
- umieć wyszukiwać i gromadzić informacje o przeszłości swojej „małej ojczyzny”;
- wskazywać na planie miejscowości i najważniejsze obiekty;
- znać daty świąt narodowych i umieć wyjaśniać ich znaczenie;
- umieć wskazać na mapie główne regiony Polski i je opisać je;
- znać najważniejsze wydarzenia z czasów panowania dynastii Piastów;
- wskazywać na mapie państwo Mieszka I i Kazimierza Wielkiego
- opowiadać legendy o początkach państwa polskiego;
- umiejscawiać w czasie panowanie pierwszych Piastów;
- wyjaśniać znaczenie odkrycia Mikołaja Kopernika;
- opisywać relacje Rzeczypospolitej z sąsiadami w XVII wieku;
- charakteryzować życie Polaków na emigracji (na wybranym przykładzie)
- poznać okoliczności odzyskania niepodległości przez Polskę;
- opowiadać o roli Józefa Piłsudskiego w odzyskaniu niepodległości
- znać osiągnięcia II Rzeczypospolitej
- wiedzieć kim byli żołnierze niezłomni, oceniać ich postawę
- poznać okoliczności powstania NSZZ „Solidarność”;

Cele szczegółowe klasa V

Po zakończeniu klasy piątej uczeń powinien:

- wyjaśniać wpływ środowiska geograficznego na rozwój najstarszych cywilizacji
- znać pojęcie rewolucji neolitycznej
- porównywać koczowniczy tryb życia z osiadłym
- lokalizować w czasie i przestrzeni starożytne cywilizacje Wschodu, Grecji i Rzymu
- charakteryzować wierzenia starożytnych ludów

- wykazać się znajomością osiągnięć cywilizacji starożytnych oraz oceniać te osiągnięcia dla rozwoju cywilizacyjnego
- porównywać systemy sprawowania władzy i strukturę społeczną w państwach starożytnych
- wyjaśnić genezę i scharakteryzować religie monoteistyczne: judaizm, chrześcijaństwo i islam
- znać główne nurty kultury średniowiecza i style w sztuce
- rozumieć rolę chrześcijaństwa w średniowieczu
- charakteryzować działalność wybitnych jednostek i ich wpływ na przebieg wydarzeń historycznych
- charakteryzować Bizancjum jako kontynuatora cesarstwa rzymskiego
- znać proces powstawania państw w średniowieczu
- opisywać społeczeństwo średniowiecza
- charakteryzować gospodarkę średniowiecza
- znać proces powstawania państwa polskiego
- dostrzegać związki dziejów Polski z dziejami powszechnymi
- umieć relacjonować przebieg konfliktu polsko- krzyżackiego za panowania Jagiellonów,
- znać przyczyny i skutki unii polsko- litewskiej
- stosować ze zrozumieniem pojęcia poznane w trakcie realizacji materiału
- lokować poznane wydarzenia w czasie i przestrzeni
- współpracować w grupie
- formułować i argumentować stanowisko własne lub cudze

Cele szczegółowe klasa VI

Po zakończeniu klasy szóstej uczeń powinien:

- znać najważniejsze wydarzenia z dziejów powszechnych od XV do XVIII w.
- znać okoliczności, konsekwencje i znaczenie odkryć geograficznych w XV i XVI w. dla Europy i pozostałych kontynentów,
- rozumieć wpływ cywilizacji europejskiej i pozaeuropejskich na rozwój kulturowy ludzkości,
- wyjaśniać przełomową rolę wynalezienia druku dla rozwoju kultury, cywilizacji i świadomości społecznej,
- wyjaśniać przełomowe znaczenie cywilizacyjne teorii Mikołaja Kopernika
- umieć scharakteryzować zjawisko reformacji i oceniać jej znaczenie dla społeczeństw europejskich i Kościoła

- umieszczać w czasie i opisywać najważniejsze wydarzenia w dziedzinie polityki wewnętrznej ostatnich Jagiellonów.
- znać genezę i skutki powstania Rzeczypospolitej Obojga Narodów
- opisywać sytuację Rzeczypospolitej Obojga Narodów i jej relacje z sąsiadami w XVII w.
- znać ewolucję ustrojów politycznych (wybranych) państw europejskich, charakteryzować i porównywać różne formy państwa nowożytnego,
- dostrzegać specyfikę ustroju Rzeczypospolitej Obojga Narodów na tle innych państw nowożytnych
- znać nowożytne koncepcje państwa, władzy i społeczeństwa,
- umieć ocenić próby naprawy Rzeczypospolitej w XVIII w.
- umieć analizować przyczyny i przejawy kryzysu i upadku Rzeczypospolitej w XVIII w.
- charakteryzować epoki kultury odrodzenia, baroku, oświecenia, wskazywać ich korzenie, główne cechy, przedstawicieli i ich dzieła.
- umieć wyszukiwać i selekcjonować informacje z różnych źródeł i wykorzystywać je w narracji historycznej,
- stosować pojęcia historyczne w narracji,

znać i stosować zasady uczestniczenia dyskusji,

Cele szczegółowe klasa VII

Po zakończeniu klasy siódmej uczeń powinien:

- znać najważniejsze wydarzenia historii powszechnej i polskiej w XIX w. i na początku XX
- charakteryzować zmiany terytorialne, polityczne i społeczne po Kongresie Wiedeńskim
- wskazywać związki przyczynowo skutkowe pomiędzy rewolucją przemysłową a postępem cywilizacyjnym w XIX wieku
- charakteryzować tendencje zjednoczeniowe na przykładzie wybranych państw,
- znać genezę kolonializmu oraz dostrzegać odmienną skutków ekspansji kolonialnej dla Europy i terenów podbitych
- charakteryzować różne metody walki Polaków o niepodległość i zachowanie tożsamości narodowej.
- rozumieć i wyjaśniać różnice gospodarcze, polityczne, kulturowe pomiędzy zaborami,
- dostrzegać negatywny wpływ wojen na państwa i społeczeństwa
- znać osiągnięcia naukowo – techniczne oraz oceniać ich wpływ na postęp cywilizacyjny
- znać główne przyczyny i skutki I wojny światowej,

- rozumieć znaczenie rewolucji rosyjskiej dla dalszych losów Europy,
- dostrzegać związki pomiędzy odrodzeniem państwa polskiego a sytuacją międzynarodową w trakcie i po zakończeniu I wojny światowej,
- oceniać postawę Polaków i ich wysiłek zbrojny w czasie I wojny światowej,
- organizować i aktywnie uczestniczyć w pracy zespołowej,,
integrować wiedzę z różnych źródeł informacji,

Cele szczegółowe w klasie VIII

Po zakończeniu klasy ósmej uczeń powinien:

- Znać najważniejsze problemy państwa polskiego w dwudziestoleciu międzywojennym
- Rozumieć znaczenia II Rzeczypospolitej w dziejach narodu i państwa polskiego.
- Znać i oceniać ideologie totalitarne
- Znać najistotniejsze elementy polityki wewnętrznej i zagranicznej państw totalitarnych.
- Znać przyczyny oraz przebieg II wojny światowej, rozumieć jej przełomowe znaczenie dla dziejów świata
- Charakteryzować sytuację ludności polskiej pod okupacją niemiecką i sowiecką.
- Znać i doceniać rolę Polaków w działaniach wojennych II wojny światowej.
- Znać i rozumieć rolę supermocarstw w trakcie i po II wojnie światowej
- Charakteryzować i porównywać proces kształtowania granic Polski po I i II wojnie światowej.
- Rozumieć przyczyny i znać etapy jednoczenia się Europy
- Znać i charakteryzować konflikty polityczne i społeczne w Polsce po 1945 r.
- Znać procesy wyzwalań się krajów Europy Środkowo – Wschodniej spod dominacji sowieckiej.
- Znać instytucje zjednoczonej Europy i ich genezę
- Znać procesy włączania Polski w struktury międzynarodowe.
- Znać i charakteryzować problemy gospodarcze współczesnego świata
- Znać główne kierunki rozwoju kultury XX i XXI wieku
- Charakteryzować życie umysłowe w rozwój myśli naukowo technicznej w XX i XXI wieku
- Stosować umiejętnie terminologię historyczną podczas wypowiedzi ustnych i pisemnych.
- Integrować wiedzę z różnych źródeł informacji podczas prezentacji problemów historycznych.
- Prezentować procesy historyczne w ujęciach problemowych i przekrojowych.
- Rozpoznawać i tworzyć związki przyczynowo- skutkowe.
- Organizować i aktywnie uczestniczyć w pracy zespołowej
- Stosować ze zrozumieniem pojęcia poznane w trakcie realizacji materiału.
- Znać rolę wybitnych postaci i ich wpływ na przebieg procesów historycznych.

Treści nauczania i zakładane osiągnięcia (zakres działań)

1.	Czas w historii	Chronologia historyczna. Sposób zapisywania daty.. Zamiana dat na wieki. Epoki historyczne.
----	-----------------	---

Klasa IV

2.	Szukanie śladów przeszłości	Źródła historyczne i ich podział. Archeologia
3.	Dziedzictwo narodowe – muzea i zabytki	Muzea. Zabytki i ich ochrona. Zabytki światowego dziedzictwa kultury.
5.	Tradycje rodzinne i genealogia	Tradycja. Pamiątki rodzinne. Genealogia. Polskie rodziny panujące.
6.	Mieszkamy w Polsce	Rzeczpospolita Polska. Naród. Symbole narodowe i ich znaczenie.
7.	Stolice Polski	Stolica i jej rola w państwie. Gniezno, Kraków, Warszawa.
8.	Mała Ojczyzna	Pojęcie „mała ojczyzna”. Regiony Polski. Kalisz, Poznań, Gdańsk, Wrocław. Historia rodzinnej miejscowości.
9.	Święta narodowe	Święta narodowe i ich znaczenie. Święto Konstytucji 3 maja, Święto Odzyskania Niepodległości, Święto Wojska Polskiego.
10.	Patriotyzm – miłość do Ojczyzny .	Pojęcie patriotyzmu. Bohaterowie narodowi. Przykłady bohaterskich postaw. Patriotyzm w życiu codziennym.
11.	Legendarne początki Polski.	Pojęcie „legenda”. Cechy charakterystyczne legendy. Legendy o Piaście i Popielu oraz Lechu, Czechu i Rusie.
12.	O Mieszku i Dobrawie	Plemiona polskie. Państwo Polan. Chrzest Polski i jego następstwa.
13.	Bolesław Chrobry-pierwszy król Polski.	Bolesław Chrobry. Zjazd w Gnieźnie. Działalność św. Wojciecha i Ottona III. Koronacja Bolesława Chrobrego.
14.	Bolesław Krzywousty i jego czasy .	Bolesław Krzywousty i jego testament. Początek rozbicia dzielnicowego. Próby zjednoczenia państwa – Władysław Łokietek. Krzyżacy.
15.	Zakony w Polsce.	Rola Kościoła. Średniowieczny klasztor. Życie mnichów. Św. Franciszek z Asyżu.
16.	Na zamku rycerskim.	Droga do stanu rycerskiego. Kodeks rycerski. Średniowieczny zamek i jego mieszkańcy. Kultura rycerska.
17.	Kazimierz Wielki-ostatni Piast.	Panowanie Kazimierza Wielkiego. Rozwój gospodarczy kraju. Powstanie Akademii Krakowskiej. Rozbudowa systemu obronnego.
18.	Władysław Jagiełło i grunwaldzkie zwycięstwo.	Polska i Litwa w XIV w. Unia w Krewie. Wielka wojna z Krzyżakami. Bitwa pod Grunwaldem i jej skutki. Rola Jadwigi i Jagiełły dla rozwoju kultury polskiej.
19.	Mikołaj Kopernik i jego odkrycie.	Odkrycie Mikołaja Kopernika. Powiedzenie: „Wstrzymał Słońce, ruszył Ziemię”.

20.	„Złoty wiek” kultury polskiej.	Panowanie Zygmunta Starego i Zygmunta Augusta. Odrodzenie w Polsce. Wawel – ośrodek kultury.
21.	Gospodarka polska „złotego wieku” – Wisłą do Gdańsk	Powstanie folwarku. Obciążenia chłopskie. Spław wiślany. Rola Gdańska.
22.	Rzeczpospolita w XVII wiek.	Wazowie na tronie polskim. Wojny ze Szwecją – obrona Częstochowy. Rola Stefana Czarnieckiego. Wojny z Turcją – wyprawa Jana III Sobieskiego na Wiedeń. Wojny z Rosją.
23.	Czasy stanisławowskie	Lata kryzysu. Elekcja Stanisława Augusta Poniatowskiego. I rozbiór Polski.. Komisja Edukacji Narodowej. Sejm Czteroletni i Konstytucja 3 maja.
24.	Powstanie kościuszkowskie i upadek Rzeczypospolitej	Powstanie kościuszkowskie. Przysięga Kościuszki. Rola kosynierów – Racławice. Upadek powstania. III rozbiór Polski.
25.	Powstania narodowe.	Legiony Polskie. Powstanie listopadowe i styczniowe. Cele powstańców. Przyczyny niepowodzeń.
26.	Wielcy Polacy na emigracji.	Przyczyny emigracji Polaków. Kultura polska na emigracji – działalność Fryderyka Chopina, Adama Mickiewicza, Marii Skłodowskiej-Curie, Heleny Modrzejewskiej.
27.	W obronie polskości	Sytuacja w zaborze rosyjskim w II połowie XIX w. Germanizacja. Obrona przed germanizacją – strajk dzieci we Wrześni. Polacy pod panowaniem austriackim.
28.	Legiony polskie Józefa Piłsudskiego.	I wojna światowa. Polacy podczas I wojny światowej. Rola Józefa Piłsudskiego i Legionów Polskich. Problem granic. Wojna polsko-bolszewicka.
29.	II Rzeczpospolita	Władza w II Rzeczypospolitej. Osiągnięcia II Rzeczypospolitej.
30.	Młodzi Polacy podczas II wojny światowej.	Wybuch II wojny światowej. Okupacja. Powstanie warszawskie.
31.	Losy Żołnierzy Niezłomnych.	Polska po wojnie. Polskie Państwo Podziemne. Wykłeci.
32.	Droga do wolnej Polski.	Kryzys gospodarczy i protesty społeczne. Polak papieżem. Narodziny „Solidarności”.

Osiągnięcia ucznia po klasie IV

Uczeń:

- wskazuje różnice znaczenia pojęć: historia jako opis dziejów i historia jako dzieje, przeszłość;
- wyjaśnia, na czym polega praca historyka;
- podaje przykłady źródeł historycznych;
- wskazuje przykłady źródeł pisanych i materialnych;
- wyjaśnia, w jaki sposób ochrania się zabytki i dlaczego należy je chronić;
- umiejscawia daty wydarzeń na osi chronologicznej;
- określa wiek wydarzeń;
- wymienia symbole narodowe, wyjaśnia ich znaczenie dla pamięci narodowej;
- zna polskie święta narodowe, opisuje sposoby ich obchodzenia oraz wyjaśnia ich znaczenie dla pamięci narodowej;
- zna legendy o Piaście i Popielu; Lechu, Czechu i Rusie;
- odróżnia legendę od mitu, podaje cechy charakterystyczne legendy;
- wskazuje na mapie Gniezno, Kraków oraz państwo Mieszka I i Kazimierza Wielkiego;
- przyporządkowuje postaci Mieszka I, św. Wojciecha, Bolesława Chrobrego, Ottona III, Kazimierza Wielkiego do wydarzeń;
- zaznacza wydarzenia z czasów piastowskich na osi chronologicznej;
- opisuje klasztor średniowieczny oraz życie zakonników;
- opisuje średniowieczny zamek i jego funkcje;
- wymienia i opisuje cechy rycerza jako ideału średniowiecza;
- wyjaśnia znaczenia odkrycia Mikołaja Kopernika; wyjaśnia znaczenie powiedzenia „Wstrzymał Słońce, ruszył Ziemię”;
- wymienia przyczyny i następstwa bitwy pod Grunwaldem;
- charakteryzuje postaci Jagiełły, Jadwigi, Zygmunta Starego, oraz wymienia ich zasługi dla kultury polskiej;
- wyjaśnia znaczenie Wisły jako drogi rzecznej;
- opisuje przebieg „potopu szwedzkiego” oraz wyprawę wiedeńską;
- umiejscawia w czasie „potop szwedzki”, odsiecz wiedeńską, panowanie Jana III Sobieskiego;
- wyjaśnia rolę Stefana Czarnieckiego i Jana III Sobieskiego podczas wojen z sąsiadami w XVII wieku;
- zna główne postanowienia Konstytucji 3 maja;
- opisuje rolę Tadeusza Kościuszki podczas powstania w 1794 roku;
- podaje datę Konstytucji 3 maja, powstania kościuszkowskiego i III rozbioru Polski, ustala następstwo wydarzeń i zaznacza na osi;
- umiejscawia powstanie listopadowe i styczniowe w czasie, ustala następstwo wydarzeń;
- opisuje represje wobec Polaków po upadku powstań;
- omawia na przykładach walkę w czasach zaborów o zachowanie języka polskiego w szkolnictwie;
- wyjaśnia wpływ na rozwój kultury polskiej Fryderyka Chopina, Adama Mickiewicza, Marii Skłodowskiej-Curie, Heleny Modrzejewskiej;
- potrafi wymienić czynniki, które wpłynęły na odzyskanie przez Polskę niepodległości;
- potrafi odszukać informacje o roli Józefa Piłsudskiego w odzyskaniu niepodległości;
- wskazuje na mapie granice II Rzeczypospolitej i państwa sąsiadujące z Polską w tym okresie;
- wymienia największe osiągnięcia II Rzeczypospolitej;(w tym budowa Gdyni)

- podaje przykłady bohaterskiej postawy Polaków podczas II wojny światowej
- wskazuje na mapie państwa, które zaatakowały Polskę we wrześniu 1939 r.;
- opowiada o sytuacji Polaków pod okupacją niemiecką i radziecką;
- opowiada o powstaniu warszawskim i losie żołnierzy niezłomnych
- podaje różne przykłady walki Polaków z okupantem;
- wie, w jakich okolicznościach powstała „Solidarność”.
- zna i posługuje się poznanymi pojęciami: „historia”, „historyk”, „źródło historyczne”, „chronologia”, „era”, „wiek”, „tysiąclecie” „ „naród”, „legenda”, „plemię”, „gród”, „drużyna”, „książę”, „zakon”, „astronom”, „odkrycie naukowe”, „dwór”, „paź”, „arras”, „folwark”, „pańszczyzna”, „spichlerz”, „spław wiślany”, „elekcja”, „koronacja”, „obłężenie”, „potop szwedzki” „odsiecz”, „husaria”, „naczelnik powstania”, „przysięga Kościuszki”, „kosynierzy”, „emigracja”, „Polskie Państwo Podziemne”, „Armia Krajowa”.

Klasa V

	Zagadnienia	Treści
1	Początki ludzkości	Pradzieje ludzkości. Życie człowieka w paleolicie i neolicie. Rewolucja neolityczna. Znaczenie rolnictwa dla powstania i rozwoju cywilizacji.
2	Mezopotamia	Warunki życia nad Tygrysem i Eufratem. Sumerowie. Babilończycy. Prawodawstwo Hammurabiego. Osiągnięcia cywilizacyjne ludów Mezopotamii- pismo klinowe, nauka. Religia- politeizm.
3	Egipt państwo nad Nilem	Warunki życia W Egipcie. Społeczeństwo Egiptu – ich prawa i obowiązki. Organizacja państwa. Pismo hieroglificzne
4	Wierzenia Egipcjan	Religia – politeizm, najważniejsi bogowie. Wyobrażenia o życiu pozagrobowym. Rola kapłanów. Osiągnięcia Egipcjan: system irygacyjny, budownictwo, nauka - medycyna, matematyka, astronomia.
5	Dzieje Izraela	Warunki naturalne w Palestynie. Państwo. Religia – monoteizm. Zasady judaizmu, symbole i zwyczaje religijne.
6	Starożytna Grecja i jej mieszkańcy	Warunki naturalne i ich wpływ na zajęcia ludności. Ustrój państw greckich – polis. Wielka kolonizacja.
7	Wierzenia Greków	Religia – politeizm, najważniejsi bogowie. Mity, wyrocznie.
8	Igrzyska olimpijskie	Igrzyska olimpijskie i ich rola jako czynnika integrującego Starożytnych Greków. Dyscypliny olimpijskie.
9	Ateny	Położenie Aten. Organizacja państwa- instytucje demokracji ateńskiej. Społeczeństwo ateńskie. Porównanie demokracji ateńskiej ze współczesnymi demokracjami.
10	Grecki cud- kultura Starożytnej Grecji	Ateny za Peryklesa. Teatr grecki. Literatura. Nauka grecka. Filozofia grecka – Platon, Arystoteles. Style architektoniczne. Dziedzictwo Starożytnej Grecji – wpływ kultury greckiej na kulturę współczesnej Europy.
11	Italia- kraj i mieszkańcy	Warunki naturalne Italii. Legendarne i historyczne początki Rzymu. Rzym w czasach królewskich. Republika rzymska i jej organizacja.
12	Powstanie imperium	Podbój Italii. Wojny Rzymian z Kartagina. Armia rzymska. Organizacja imperium i terenów podbitych. Stosunek rzymian do narodów podbitych
13	Cesarstwo Rzymskie	Rządy Juliusza Cezara. Walki o władze po śmierci Juliusza Cezara.

		Narodziny pryncypatu. Zasady sprawowania władzy.
14	Narodziny chrześcijaństwa	Nauka Jezusa Chrystusa. Ewangelia. Główne zasady chrześcijaństwa. Prześladowania pierwszych chrześcijan. Chrześcijaństwo religią panującą.
15	Upadek Cesarstwa Rzymskiego	Kryzys i podział imperium. Napór barbarzyńców. Zewnętrzne i wewnętrzne przyczyny upadku Cesarstwa Zachodniego.
16	Życie codzienne i osiągnięcia Starożytnego Rzymu	Cesarski Rzym. Rodzina rzymska. Niewolnictwo. Architektura i drogi. Prawo rzymskie. Wpływy kultury greckiej. Osiągnięcia cywilizacyjne Rzymian.
17	Cesarstwo Bizantyjskie	Powstanie Cesarstwa Bizantyjskiego jako kontynuacji cesarstwa rzymskiego. Rządy Justyniana Wielkiego. Osiągnięcia kultury bizantyjskiej- prawo, architektura, sztuka. Przyczyny i skutki schizmy wschodniej 1054 r.
18	Arabowie	Półwysep Arabski i jego mieszkańcy. Mahomet i jego nauka- podstawowe zasady i symbole islamu. Podboje Arabów. Rola Arabów jako pośredników pomiędzy Wschodem a Zachodem.
19	Frankowie i państwo Karola Wielkiego.	Postanie państwa Franków. Działalność Karola Wielkiego. Renesans karoliński. Powstanie Państwa Kościelnego
20	Nowe państwa w Europie	Dziedzictwo Karola wielkiego – traktat w Verdun. Panowanie Ottona III – idea uniwersalnego cesarstwa. Powstanie Cesarstwa Rzymskiego Narodu Niemieckiego.
21	Feudalna Europa	Własność ziemska. System lenny. Społeczeństwo średniowieczne – stany. Gospodarka i organizacja życia społecznego na wsi. Rola miast i ich organizacja. Kształtowanie się monarchii stanowych
22	Spór cesarstwa z papieżem	Rola papieża w średniowieczu. Reforma kościoła za Grzegorza VII. Spór cesarza z papieżem o inwestyturę duchownych – konflikt Grzegorza VII z Henrykiem IV.
23	Wyprawy krzyżowe	Przyczyny wypraw krzyżowych. Królestwo Jerozolimskie. Powstanie zakonów rycerskich. Skutki wypraw krzyżowych.
24	Kultura średniowiecza	Rola Kościoła. Uniwersalizm kultury średniowiecza. Kultura rycerska i miejska. Architektura i sztuka. Życie codzienne w średniowiecznej Europie. Dziedzictwo kultury średniowiecza
25	Powstanie państwa polskiego	Powstanie państwa Polan. Rządy Mieszka. Przyczyny i skutki przyjęcia chrześcijaństwa.
26	Panowanie Bolesława Chrobrego	Wyprawa biskupa Wojciecha. Zjazd gnieźnieński i jego skutki. Wojny z Niemcami. Wyprawa na Ruś. Koronacja Bolesław Chrobrego. Życie w Polsce pierwszych Piastów, monarchia patrymonialna.
27	Kryzys i odnowienie monarchii	Panowanie i upadek Mieszka II. Odbudowa państwa przez Kazimierza Odnowiciela. Rządy Bolesława Śmiałego.
28	Rządy Bolesława Krzywoustego i rozbicie dzielnicowe w Polsce	Panowanie Bolesława Krzywoustego. Postanowienia statutu Bolesława Krzywoustego.
29	Zagrożenia państwa polskiego w trakcie rozbicia dzielnicowego	Powstanie państwa krzyżackiego i jego rozwój terytorialny. Najazdy Tatarów. Straty terytorialne w okresie rozbicia dzielnicowego. Czynniki łączące kraj. Zmiany w gospodarce, osadnictwo niemieckie.
30	Wieś i miasto w okresie rozbicia dzielnicowego	Lokacja miast i wsi. Organizacja i rozwój
31	Rządy Władysława Łokietka	Zjednoczenie kraju. Koronacja Władysława Łokietka .Konflikt z Krzyżakami.
32	Panowanie Kazimierza Wielkiego.	Polityka wewnętrzna- system obronny, urbanizacja kraju. Kodyfikacja praw, założenie Akademii Krakowskiej.

		Polityka zewnętrzna –procesy z Krzyżakami, przyłączenie Rusi Halickiej. Ziemie ruskie. Skutki przyłączenia Rusi Halickiej
33	Kultura średniowiecza w Polsce	Rola Kościoła. Akademia Krakowska. Kultura rycerska i miejska. Architektura romańska i gotycka oraz jej zabytki. Przykłady sztuki średniowiecznej z własnego regionu. Paweł Włodkowic, Wit Stwosz
34	Polska Piastów	Granice. Ustrój polityczny i społeczny. Gospodarka
35	Unia polsko-litewska	Andegawenowie na tronie polskim. Przyczyny i następstwa układu w Krewie. Wspólne rządy Jadwigi i Jagiełły.
36	Wielka wojna z krzyżakami	Dyplomatyczne i militarne przygotowania do wojny. Przebieg działań wojennych. Skutki wojny. Głos Polaków na soborze w Konstancji.
37	Wojna trzynastoletnia	Śmierć Władysława Warneńczyka i panowanie Kazimierza Jagiellończyka. Związek Pruski. Statuty nieszawskie. Przebieg działań wojennych. Drugi pokój toruński. Gospodarcze i społeczne skutki wojny trzynastoletniej.
38	Kryzys Europy u schyłku średniowiecza	Załamanie gospodarki w XIV w. Kryzys w Kościele. Sobór w Konstancji. Ekspansja Turków osmańskich w Europie. Upadek Konstantynopola.

Osiągnięcia po klasie V

Uczeń

- ✓ wyjaśnia wpływ warunków naturalnych na życie starożytnych ludów, podaje przykłady
- ✓ porównuje koczowniczy tryb życia z osiadłym, wskazuje różnice
- ✓ wymienia najstarsze cywilizacje i wskazuje na mapie tereny, gdzie się znajdowały,
- ✓ wymienia najważniejszych bogów,
- ✓ wyjaśnia różnicę pomiędzy politeizmem a monoteizmem, podaje przykłady
- ✓ zna symbole i zasady judaizmu,
- ✓ rozumie znaczenie religii w życiu narodu żydowskiego
- ✓ charakteryzuje osiągnięcia świata starożytnego
- ✓ wyjaśnia znaczenie pisma dla rozwoju cywilizacyjnego ludzkości
- ✓ rozpoznaje najważniejsze zabytki starożytności, wskazuje przykłady sztuki i architektury
- ✓ wyjaśnia związki kultury greckiej i rzymskiej, podaje przykłady, uzasadnia wybór,
- ✓ podaje przykłady związków pomiędzy cywilizacją antyku a czasami współczesnymi
- ✓ zna system władzy w starożytnych Atenach
- ✓ charakteryzuje sposób rządzenia w starożytnym Rzymie
- ✓ charakteryzuje postawę Rzymian wobec ludów podbitych, ocenia zjawisko niewolnictwa
- ✓ rozróżnia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny upadku starożytnego Rzymu
- ✓ zna okoliczności powstania chrześcijaństwa
- ✓ zna najważniejsze zasady religii chrześcijańskiej
- ✓ wskazuje przyczyny i metody prześladowania chrześcijan
- ✓ zna ideę uniwersalizmu cesarskiego Ottona III

- ✓ wskazuje i nazywa instytucje systemu lennego
- ✓ opisuje działalność Karola Wielkiego
- ✓ wskazuje przykłady politycznej, religijnej i kulturotwórczej roli Kościoła,
- ✓ wskazuje zabytki sztuki romańskiej i gotyckiej, także z własnego regionu
- ✓ wskazuje kierunki podbojów arabskich, wyjaśnia ich charakter
- ✓ zna podstawowe zasady i symbole islamu
- ✓ wymienia osiągnięcia kultury bizantyjskiej
- ✓ rozumie przyczyny i skutki schizmy wschodniej
- ✓ wie, na czym polegał system lenny
- ✓ wyjaśnia przyczyny podziałów społecznych w średniowieczu
- ✓ porównuje elementy kultury rycerskiej i miejskiej, zna funkcję miast w średniowieczu, opisuje specyfikę życia jego mieszkańców
- ✓ opisuje styl romański i gotycki i wskazuje różnice,
- ✓ zna najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski Piastów, rozumie rolę dynastii piastowskiej w procesie kształtowania się państwa polskiego
- ✓ wskazuje na mapie rozwój terytorialny Polski w średniowieczu
- ✓ charakteryzuje na przykładzie Polski monarchię patrymonialną
- ✓ opisuje okoliczności przyjęcia chrztu, wyjaśnia cywilizacyjne skutki chrystianizacji
- ✓ ocenia dokonania pierwszych Piastów
- ✓ zna postanowienia statutu Bolesława Krzywoustego
- ✓ wymienia najważniejsze wydarzenia w stosunkach polsko-krzyżackich
- ✓ wyjaśnia i opisuje zmiany społeczno- gospodarcze w średniowiecznej Polsce
- ✓ zna dokonania Kazimierza Wielkiego, ocenia jego politykę wewnętrzną i zagraniczną
- ✓ charakteryzuje stosunki wyznaniowe w Królestwie Polskim za panowania Kazimierza Wielkiego wyjaśnia przyczyny i skutki unii polsko-litewskiej w XIV w.,
- ✓ zna przyczyny i przebieg konfliktu polsko-krzyżackiego za pierwszych Jagiellonów,
- ✓ lokuje w czasie i przestrzeni wydarzenia związane z wielką wojną z Krzyżakami i wojną trzynastoletnią,
- ✓ zna i posługuje się pojęciami z zakresu nauki o państwie: *źródła historyczne, rewolucja neolityczna, kodeks, monarchia despotyczna, politeizm, monoteizm, demokracja, polis, hellenizm, Dekalog, Biblia, kolonizacja, republika, senat, cesarstwo, imperium, romanizacja, islam, Koran, Bizancjum, feudalizm, hołd lenny, monarchia patrymonialna, lenno, senior, wasal, stan społeczny, dynastia, misja, chrystianizacja, rozbięcie dzielnicowe, unia, przywilej, pospolite ruszenie, gotyk*

Klasa VI

	Zagadnienia	Treści
1	Świat przed Kolumbem	Horyzonty geograficzne Europejczyków. Znaczenie Indii i Chin dla gospodarki europejskiej. Osiągnięcia cywilizacyjne ludów prekolumbijskich.
2	Wielkie odkrycia geograficzne	Przyczyny podróży dalekomorskich. Postęp techniczny w marynistyce. Odkrycie Ameryki. Podróż Magellana. Wyznaczenie nowych szlaków handlowych.
3	Cywilizacyjne skutki wielkich odkryć	Skutki odkryć dla Ameryki, Azji i Afryki. Powstanie kolonii i ich znaczenie dla gospodarki europejskiej. Przemiany społeczne i kulturowe w Europie.
4	Humanizm i renesans	Włochy w XIV i XV w. Idee humanizmu. Erazm z Rotterdamu. Renesans w literaturze, sztuce, architekturze i muzyce. Wielcy mistrzowie renesansu i ich osiągnięcia: Leonardo da Vinci, Michał Anioł, Rafael Santi, Mikołaj Kopernik. Wynalazek Gutenberga. Zmiany w mentalności i życiu codziennym Europejczyków.
5	Reformacja	Przyczyny rozłamu w Kościele zachodnim. Sytuacja w Niemczech. Narodziny nowych wyznań: luteranizm, kalwinizm, anglikanizm. Podział wyznaniowy Europy.
6	Reforma wewnętrzna Kościoła	Sobór w Trydencie i jego postanowienia. Reforma Kościoła. Inkwizycja. Indeks Ksiąg Zakazanych
7	Polityka zagraniczna ostatnich Jagiellonów	Ostatnia wojna z zakonem krzyżackim. Hołd pruski i jego skutki dla stosunków polsko-niemieckich w następnych wiekach. Spór o Inflanty i podział Inflant.
8	Powstanie Rzeczypospolitej Obojga Narodów	Przyczyny zawarcie unii polsko-litewskiej. Organizacja Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Skutki polityczne, społeczne i terytorialne Unii Lubelskiej.
9	Kształtowanie się demokracji szlacheckiej	Charakterystyka stanu szlacheckiego. Przywileje szlacheckie. Sejmiki ziemskie i sejm walny. Pozycja monarchy. Ruch egzekucyjny. Specyfika ustroju Rzeczypospolitej na tle europejskim.
10	Gospodarka polska Złotego Wieku	Geneza folwarku pańszczyźnianego. Rola Gdańska. Polska spichlerzem Europy.
11	Kultura polskiego renesansu	Podstawy rozwoju kulturalnego. Osiągnięcia Naukowe. Humanizm w Polsce. Rozkwit literatury, drukarstwa i szkolnictwa. Mecenat królewski. Myśl społeczna i polityczna. Sztuka renesansu
12	Życie religijne w Rzeczypospolitej Obojga Narodów	Główne wyznania chrześcijańskie w Rzeczypospolitej. Echa reformacji. Stosunki wyznaniowe w Rzeczypospolitej na tle europejskim. Od zgody sandomierskiej do konfederacji warszawskiej
13	Pierwsze wolne elekcje	Zasady wolnej elekcji. Pacta conventa i artykuły henrykowskie. Pierwszy król elekcyjny. Największe osiągnięcia panowania Stefana Batorego
14	Państwa i społeczeństwa nowożytnej Europy	Wojna trzydziestoletnia i jej skutki polityczne i społeczne. Absolutyzm we Francji. Oddziaływanie wzorców francuskich w Europie. Rewolucja w Anglii. Monarchia parlamentarna w Anglii.

15	Gospodarka europejska w XVII wieku	Gospodarcze skutki wojny trzydziestoletniej. Handel morski. Przemiany w rolnictwie. Narodziny giełdy i rozwój banków. Przemiany w życiu codziennym.
16	Kultura baroku	Ideowe podstawy baroku. Charakterystyka epoki. Najwięksi przedstawiciele baroku w muzyce, malarstwie, architekturze i ich dzieła. Barok w Polsce. Sztuka i życie codzienne w sarmackiej Polsce. Działa barokowe w regionie.
17	Wazowie na tronie polskim	Polityka wewnętrzna Wazów w Rzeczypospolitej. Wzrost znaczenia magnaterii w życiu politycznym i gospodarczym. Nadużycia „złotej wolności szlacheckiej”.
18	Wojny Rzeczypospolitej w XVII w.	Przyczyny konfliktów ze Szwedami, Rosją i Turcją. Przebieg wojen. Dymitriada. Potop szwedzki. Utrata lenna pruskiego. Wiktorja wiedeńska.
19	Powstanie Chmielnickiego	Podłoże konfliktu polsko-kozackiego. Cele powstania Chmielnickiego. Przebieg działań wojennych. Konflikt polsko-rosyjski o Ukrainę.
20	Następstwa wojen XVII w.	Zmiany terytorialne. Zniszczenia wojenne. Kryzys władzy. Problemy gospodarcze. Wzrost znaczenia magnaterii. Zmiany kulturowe i „upadek obyczajów”.
21	Rzeczypospolita w czasach saskich	Polityka wewnętrzna i zagraniczna Sasów. Polska w wojnie północnej. Kryzys władzy. Sejm niemy i jego następstwa. Kryzys gospodarczy. Życie umysłowe epoki saskiej. Działalność Stanisława Konarskiego.
22	Oświecenie w Europie	Podłoże historyczne oświecenia. Idee oświecenia. Wybitni przedstawiciele oświecenia. Wpływ oświecenia na życie polityczne i społeczne. Monteskiuszowski trójpodział władzy. Zasady umowy społecznej Rousseau
23	Absolutyzm oświecony w Europie	Idea absolutyzmu oświeconego. Panowanie Piotra I w Rosji. Absolutyzm oświecony w Królestwie Pruskim. Monarchia Habsburgów.
24	Powstanie Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej	Kolonie angielskie w Ameryce Północnej. Przyczyny i przebieg wojny o niepodległość. Udział Polaków w wojnie. Deklaracja Niepodległości. Konstytucja Stanów Zjednoczonych i główne instytucje ustrojowe.
25	Rewolucja francuska	Podłoże rewolucji. Konstytuanta i zburzenie Bastylii. Deklaracja Praw Człowieka i Obywatela. Obalenie monarchii w powołanie republiki. Dyktatura jakobinów. Przemiany społeczne we Francji. Europa wobec rewolucji francuskiej. Pozytywne i negatywne skutki rewolucji francuskiej dla rozwoju kultury i cywilizacji.
26	Próby naprawy Rzeczypospolitej w drugiej połowie XVIII w.	Sejm konwokacyjny i jego reformy. Stanisław August Poniatowski królem Polski. Rosyjski protektorat nad Rzeczpospolitą. Konfederacja barska. Pierwszy rozbiór Polski.
27	Życie umysłowe w czasach stanisławowskich	Szkoła Rycerska. Komisja Edukacji Narodowej. Literatura, publicystyka oświecenia. Architektura i malarstwo klasycystyczne. Teatr narodowy. Mecenat królewski.
28	Sejm Wielki i Konstytucja 3 maja	Okoliczności zwołania i reformy Sejmu Czteroletniego. Konstytucja 3 Maja i jej zasady. Znaczenie Konstytucji 3 Maja. Konfederacja targowicka. Drugi rozbiór Polski.
29	Insurekcja kościuszkowska	Okoliczności wybuchu insurekcji. Postać Tadeusza Kościuszki. Przebieg działań wojennych. Uniwersał Połaniecki. Bitwa pod

		Maciejowicami i klęska powstania.
30	Upadek Rzeczypospolitej	III rozbiór Polski. Likwidacja Rzeczypospolitej. Wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny upadku państwa.
31	Napoleon cesarzem Francuzów	Wojskowa kariera Napoleona Bonaparte. Konsulat i jego reformy. Kodeks Napoleona i jego wpływ na życie codzienne Francuzów. Napoleon Cesarzem Francuzów.
32	Podboje napoleońskie.	Koalicje antyfrancuskie. Podboje napoleońskie. Wielkie bitwy. Technika w służbie wojen. Polityka Napoleona wobec podbitych państw i narodów.
33	Napoleon a sprawa polska	Legiony Polskie we Włoszech. II Legia Naddunajska. Powstanie Księstwa Warszawskiego. Konstytucja Księstwa. Udział Armii Księstwa w wojnie z Austrią
34	Upadek Napoleona	Powstanie w Hiszpanii. Wyprawa Wielkiej Armii do Rosji. Bitwa pod Lipskiem. Abdykacja i „sto dni” Napoleona

Osiągnięcia ucznia po klasie VI

Uczeń:

- ✓ lokuje w czasie i przestrzeni wydarzenia związane z wielkimi odkryciami geograficznymi w XV i XVI w.
- ✓ formułuje wnioski na temat konfrontacji cywilizacji europejskiej z kulturami Nowego Świata
- ✓ określa korzenie renesansu i cechy charakterystyczne epoki renesansu i cechy charakterystyczne epoki
- ✓ zna osiągnięcia wybitnych postaci epoki renesansu: Erazma z Rotterdamu, Leonarda da Vinci, Michała Anioła, Rafaela Santi, Donato Bramante, Jana Gutenberga, Mikołaja Kopernika, Galileusza ,
- ✓ rozpoznaje najważniejsze dzieła epoki renesansu, wskazuje przykłady sztuki i architektury renesansowej w swoim regionie,
- ✓ wskazuje kulturalne i cywilizacyjne następstwa zastosowania ruchomej czcionki,
- ✓ zna przyczyny i cele reformacji oraz jej skutki społeczne , polityczne i kulturowe,
- ✓ wskazuje różnice pomiędzy katolicyzmem, luteranizmem, kalwinizmem, anglikanizmem i prawosławiem,
- ✓ wyjaśnia cele zwołania soboru trydenckiego i zna jego postanowienia
- ✓ wskazuje związki przyczynowo skutkowe pomiędzy polityką zagraniczną ostatnich Jagiellonów a późniejszymi wydarzeniami w dziejach Polski,
- ✓ porównuje rozwój reformacji w Rzeczypospolitej z innymi krajami europejskimi i wyjaśnia specyfikę tego procesu,
- ✓ zna okoliczności zawarcia Unii Lubelskiej i jej postanowienia

- ✓ wskazuje na mapie terytorium Rzeczypospolitej Obojga Narodów na początku jej istnienia
- ✓ charakteryzuje instytucje ustrojowe Rzeczypospolitej szlacheckiej
- ✓ zna genezę i założenia konfederacji warszawskiej
- ✓ dostrzega związek przyczynowo skutkowy między artykułami henrykowskimi i wolną elekcją, a postępującym osłabieniem władzy królewskiej
- ✓ charakteryzuje i ocenia przemiany ustrojowe w Rzeczypospolitej w XVII w.
- ✓ wyjaśnia źródła kultury baroku, podaje charakterystyczne cechy epoki i jej głównych przedstawicieli w architekturze, sztuce i muzyce,
- ✓ rozpoznaje najbardziej reprezentatywne dzieła barokowe,
- ✓ wskazuje przykłady sztuki barokowej w swoim regionie,
- ✓ zna przyczyny konfliktów Rzeczypospolitej ze Szwecją, Turcją i Rosją,
- ✓ wyjaśnia genezę i skutki powstania Chmielnickiego
- ✓ sytuuje w czasie i przestrzeni najważniejsze wydarzenia związane z wojnami Rzeczypospolitej w XVII w.,
- ✓ przedstawia terytorialne, społeczne, polityczne i kulturowe skutki konfliktów Rzeczypospolitej w XVII w.
- ✓ przedstawia genezę kryzysu w Rzeczypospolitej w drugiej połowie XVII w., oraz wskazuje jego przejawy w różnych dziedzinach życia politycznego, społecznego i kulturalnego,
- ✓ wymienia główne cechy monarchii absolutnej- charakteryzuje ustrój na przykładzie panowania Ludwika XIV we Francji
- ✓ wymienia główne cechy monarchii parlamentarnej- charakteryzuje ustrój na przykładzie Anglii w XVII w.
- ✓ wskazuje podobieństwa i różnice pomiędzy monarchią parlamentarną i absolutną,
- ✓ porównuje ustrój Rzeczypospolitej Obojga Narodów do ustroju innych państw europejskich w XVII i XVIII w.,
- ✓ wyjaśnia źródła rozwoju idei oświecenia w Europie i w Polsce, podaje charakterystyczne cechy epoki i jej głównych przedstawicieli w filozofii, nauce, sztuce, literaturze, architekturze,
- ✓ podaje przykłady architektury klasycystycznej w swoim regionie,
- ✓ wie na czym polega trójpodział władzy wg Monteskiusza
- ✓ wie na czym polega umowa społeczna wg Rousseau
- ✓ opisuje sytuację międzynarodową Rzeczypospolitej w XVIII w. i wskazuje jej przyczyny,

- ✓ charakteryzuje sytuację wewnętrzną Rzeczypospolitej w połowie XVIII wskazuje przejawy kryzysu państwa i przejawy ożywienia gospodarczego i kulturalnego,
- ✓ zna propozycje naprawy państwa według Stanisława Konarskiego i Stanisława Leszczyńskiego,
- ✓ zna genezę i skutki wojny o niepodległość Stanów Zjednoczonych, wskazuje na mapie terytorialne skutki tej wojny,
- ✓ przedstawia rolę Polaków w wojnie o niepodległość Stanów Zjednoczonych,
- ✓ zna główne zasady zawarte w Konstytucji Stanów Zjednoczonych i na jej przykładzie wyjaśnia praktyczne zastosowanie trójpodziału władzy,
- ✓ wyjaśnia genezę i cele Komisji Edukacji Narodowej, wymienia główne osiągnięcia i ocenia jej znaczenie,
- ✓ przedstawia okoliczności zwołania Sejmu Czteroletniego i jego główne reformy,
- ✓ zna najważniejsze postanowienia Konstytucji 3 Maja i wskazuje zastosowanie w niej monteskiuszowskiego trójpodziału władzy,
- ✓ przedstawia okoliczności zawiązania konfederacji targowickiej i ocenia jej skutki,
- ✓ sytuuje w czasie i przestrzeni I, II, III rozbiór
- ✓ zna przebieg i skutki powstania kościuszkowskiego,
- ✓ wskazuje przyczyny wewnętrzne i zewnętrzne upadku Rzeczypospolitej,
- ✓ przedstawia genezę rewolucji francuskiej i zna jej najważniejsze wydarzenia,
- ✓ zna główne hasła Deklaracji Praw Człowieka i Obywatela
- ✓ przedstawia cywilizacyjne konsekwencje rewolucji francuskiej i zmiany w mentalności społeczeństwa, lokuje w czasie i przestrzeni podboje napoleońskie
- ✓ charakteryzuje przemiany w życiu społecznym, gospodarczym i politycznym w okresie dominacji napoleońskiej
- ✓ opisuje dzieje Legionów Polskich
- ✓ przedstawia okoliczności utworzenia i organizacji Księstwa Warszawskiego
- ✓ dokonuje oceny wzajemnych relacji Napoleona i Polaków
- ✓ zna i posługuje się pojęciami z zakresu historii: *kultura prekolumbijskie, konkwistador, kolonizacja, renesans, humanizm, islam, reformacja, protestantyzm, kontrreformacja, konfederacja, szlachta, demokracja szlachecka, sejmiki ziemskie, sejm walny, pańszczyzna, państwo wielonarodowe, kozacy, monarcha absolutna, monarchia parlamentarna, republika, liberum veto, wolna elekcja, rokosz, konfederacja, giełda,*

oświecenie, monteskiuszowski trójpodział władzy, absolutyzm oświecony, insurekcja, abdykacja, konstytucja, rewolucja, terror, detronizacja.

Klasa VII

	Zagadnienia	Treści
1	Kongres Wiedeński	Okoliczności zwołania i cele Kongresu. Zasady legitymizmu i równowagi europejskiej. Specyfika obrad. Zmiany na mapie Europy. Święte Przymierze i jego cele.
2	Życie umysłowe po Kongresie Wiedeńskim	Myśl społeczna i polityczna. Liberalizm. Konserwatyzm. Socjalizm. Romantyzm: literatura, muzyka i sztuka.
3	Gospodarka i społeczeństwo Europy w połowie XIX w.	Rewolucja przemysłowa Wzrost produkcji przemysłowej i ożywienie gospodarcze. Rozwój demograficzny Europy. Przemiany w strukturze społecznej. Wpływ rewolucji przemysłowej na środowisko naturalne. Ruchy narodowo-wyzwoleńcze i rewolucyjne w I połowie XIX w. Wiosna Ludów
4	Ziemie Polskie po Kongresie Wiedeńskim	Postanowienia Kongresu Wiedeńskiego w kwestii ziem polskich. Królestwo Polskie- ustrój , oświata i kultura. Przekształcenia gospodarcze w „kongresówce”. Wielkie Księstwo Poznańskie i „pruska droga do kapitalizmu”. Wolne Miasto Kraków. Galicja pod rządami austriackimi.
5	Powstanie listopadowe	Pośrednie i bezpośrednie przyczyny wybuchu powstania. Noc listopadowa. Wojna polsko- rosyjska. Problemy społeczne. Znaczenie powstania dla Polaków i Europejczyków.
6	Wielka Emigracja	Geneza i kierunki Wielkiej Emigracji. Emisariusze i ich działalność. Kultura Wielkiej Emigracji i jej znaczenie dla kształtowania się świadomości Narodowej Polaków.
7	Ziemie polskie po upadku powstania listopadowego	Skutki upadku powstania. Praca organiczna i konspiracyjna. Propozycje rozwiązania problemów społecznych. Powstanie krakowskie. Rabacja chłopska i jej skutki społeczne. Wiosna Ludów na ziemiach Polskich
8	Powstanie styczniowe	Sytuacja w Królestwie Polskim przed wybuchem powstania. Polityka A. Wielopolskiego. Branka. przebieg powstania i charakter walk. Upadek powstania i jego skutki.
9	Polacy pod zaborem rosyjskim	Rusyfikacja. Walka z katolicyzmem. Obrona przed rusyfikacją - tajne nauczanie. Praca organiczna
10	Polacy pod zaborem pruskim	Germanizacyjna polityka władz pruskich. Rola Bismarcka. Ustawodawstwo antypolskie. Obrona Polaków przed germanizacją. Rozwój gospodarczy.
11	Autonomia w Galicji	Przyczyny autonomii ,instytucje autonomiczne w Galicji. Rozwój kultury narodowej. Ośrodki życia naukowego. Zacofanie gospodarcze Galicji. Początki ruchu ludowego.
12	Życie polityczne na ziemiach polskich w II połowie XIX wieku	Zróżnicowanie rozwoju gospodarczego w poszczególnych zaborach. Warunki życia. Powstanie ugrupowań politycznych: ruch robotniczy, ludowy, narodowy.
13	Wojna secesyjna w Stanach Zjednoczonych	Rozwój terytorialny i gospodarczy Stanów Zjednoczonych. Różnice pomiędzy Północą a Południem. Abolicjonizm. Wybuch wojny. Główne bitwy. Polityczne, społeczne i

		kulturowe skutki wojny.
14	Zjednoczenie Włoch i Niemiec	Sytuacja w Europie w połowie XIX wieku. Przyczyny i główne etapy zjednoczenia Włoch i Niemiec. Rola wybitnych jednostek w procesie zjednoczenia. Skutki zjednoczenia dla Europy i świata. Upadek państwa kościelnego. Powstanie II Rzeszy Niemieckiej
15	Osiągnięcia naukowe i kulturalne na przełomie XIX i XX wieku	Osiągnięcia naukowe. Wynalazki i odkrycia techniczne oraz ich wpływ na życie codzienne. Przemiany w kulturze i obyczajowości. Prasa. Literatura. Film. Narodziny kultury masowej i opinii publicznej. Sytuacja kobiet. Sztuka przełomu wieków
16	Przemiany gospodarcze i społeczne w drugiej połowie XIX w.	Urbanizacja i industrializacja. Nowe potęgi gospodarcze. Stanowisko Kościoła wobec problemów gospodarczych i społecznych. Solidaryzm społeczny. Wpływ zmian gospodarczych na życie codzienne.
17	Życie polityczne w drugiej połowie XIX w.	Upowszechnienie się rządów parlamentarnych. Przyczyny i skutki demokratyzacji życia politycznego. Narodziny ruchu robotniczego, ludowego i narodowego.
18	Ekspansja kolonialna	Przyczyny i formy kolonializmu. Kierunki ekspansji. Główne mocarstwa kolonialne. Skutki polityczne i gospodarcze kolonializmu.
19	I wojna światowa	Bezpośredni i pośrednie przyczyny wojny. Zasięg, główne etapy i charakter walk. Nowe rodzaje broni i skutki ich zastosowania.
20	Skutki I wojny światowej	Konferencja pokojowa i postanowienia traktatu wersalskiego. Traktaty waszyngtońskie. Nowe państwa w Europie. Liga Narodów. Kulturowe i cywilizacyjne następstwa wojny
21	Rewolucje w Rosji	Sytuacja w Rosji na początku XX wieku. Przyczyny i skutki rewolucji lutowej i październikowej. Okoliczności przejścia władzy przez bolszewików. Rola Lenina. Reakcja Europy na wydarzenia w Rosji.
22	Sprawa polska podczas I wojny światowej	Orientacje polityczne Polaków przed wybuchem wojny. Deklaracje zaborców wobec Polaków. Udział Polaków w walkach. Legiony Polskie. Sprawa polska w polityce wielkich mocarstw- Akt 5 listopada, orędzie prezydenta Wilsona, deklaracja 3 czerwca 1918r., Traktat wersalski wobec Polski.
23	Twórcy niepodległego państwa polskiego	Deklaracja Rady Regencyjnej, tworzenie lokalnych ośrodków władzy (Komisja Likwidacyjna w Krakowie, TRRP w Lublinie), objęcie władzy w Warszawie przez Piłsudskiego – Tymczasowy Naczelnik Państwa, wybory do Sejmu
24	Kształtowanie się granic Polski	Powstanie wielkopolskie, realizacja postanowień traktatu wersalskiego- plebiscyty, powstania śląskie.
25	Walka o granicę wschodnią	Konflikt polsko-ukraiński w Galicji, koncepcje granicy wschodniej: federacyjnej i inkorporacyjnej, wybuch walk polsko-bolszewickich, wyprawa kijowska, kontrofensywa radziecka, bitwa warszawska, przyłączenie Litwy Środkowej.
26	Życie polityczne w odrodzonej Polsce	Sejm ustawodawczy, uchwalenie „Małej konstytucji”, Piłsudski Naczelnikiem Państwa, konstytucja marcowa i jej postanowienia, pierwsze wybory prezydenckie, zabójstwo

		prezydenta Narutowicza, drugie wybory prezydenckie. <i>struktura społeczna i mniejszości</i>
27	Gospodarka Polski w pierwszych latach niepodległości	Obszar państwa, stan gospodarki po I wojnie światowej, trudności w scalaniu terytoriów pozaborowych w jedno państwo, reforma walutowa, budowa Gdyni

OSIĄGNIĘCIA po klasie VII :

Uczeń:

- ✓ lokuje w czasie i przestrzeni podboje napoleońskie
- ✓ charakteryzuje przemiany w życiu społecznym, gospodarczym i politycznym w okresie dominacji napoleońskiej
- ✓ opisuje dzieje Legionów Polskich
- ✓ przedstawia okoliczności utworzenia i organizacji Księstwa Warszawskiego
- ✓ dokonuje oceny wzajemnych relacji Napoleona i Polaków
- ✓ wskazuje na mapie decyzje Kongresu Wiedeńskiego
- ✓ zna i ocenia najważniejsze decyzje Kongresu Wiedeńskiego także w kontekście dalszych dziejów europejskich
- ✓ dostrzega związki przyczynowo- skutkowe pomiędzy decyzjami Kongresu Wiedeńskiego a układem sił w Europie
- ✓ zna główne założenia konserwatyzmu, liberalizmu, socjalizmu; wskazuje różnice
- ✓ charakteryzuje najważniejsze idee narodowe, podaje przykłady
- ✓ zna cechy charakterystyczne rewolucji przemysłowej
- ✓ wymienia najważniejsze wynalazki i odkrycia XIX wieku
- ✓ porównuje poziom życia różnych grup społecznych przed i po rewolucji przemysłowej
- ✓ ocenia skutki uprzemysłowienia i rozwoju techniki dla ludzi, gospodarki, środowiska naturalnego
- ✓ zna przyczyny i skutki wojny secesyjnej w Stanach Zjednoczonych
- ✓ przedstawia proces zjednoczenia Włoch i Niemiec, analizuje podobieństwa i różnice
- ✓ charakteryzuje przyczyny ekspansji kolonialnej
- ✓ zna i wskazuje na mapie kierunki i zasięg ekspansji kolonialnej

- ✓ ocenia skutki polityki kolonialnej dla Europy i kolonizowanych społeczności i państw, wskazuje pozytywne i negatywne przykłady
- ✓ omawia sytuację Królestwa Polskiego, charakteryzuje ustrój, przedstawia osiągnięcia w dziedzinie gospodarki, kultury i oświaty
- ✓ wskazuje na mapie decyzje Kongresu Wiedeńskiego w sprawie polskiej
- ✓ lokuje w czasie i przestrzeni powstanie listopadowe i styczniowe
- ✓ przedstawia i rozumie przyczyny powstań narodowych, porównuje ich przebieg i charakter
- ✓ omawia skutki powstań, analizuje bezpośrednie i długofalowe następstwa
- ✓ porównuje sytuację społeczno- gospodarczą w poszczególnych zaborach i wyjaśnia przyczyny różnic między nimi
- ✓ charakteryzuje osiągnięcia Wielkiej Emigracji,
- ✓ wyjaśnia związek pomiędzy życiem umysłowym Polaków na emigracji a walką o zachowanie polskości pod zaborami,
- ✓ charakteryzuje metody działań zaborców wobec Polaków w XIX wieku
- ✓ przedstawia główne założenia ideowe ugrupowań socjalistycznych, nacjonalistycznych i ludowych,
- ✓ rozumie wpływ osiągnięć naukowych i technicznych z przełomu XIX i XX wieku na życie codzienne ludzi
- ✓ zna i posługuje się pojęciami: kodeks, legitymizm, zasada równowagi, restauracja, opozycja, kongres, liberalizm, socjalizm, ruch robotniczy, kolonializm, emigracja, romantyzm, rusyfikacja, germanizacja, autonomia, pozytywizm, secesja, praca organiczna, demokratyzacja, kultura masowa, rewolucja, komunizm, bolszewicy, wojna światowa, trójprzymierze, trójporozumienie,

klasa VIII

	zagadnienie	treści
1	Zamach Józefa Piłsudskiego	Przyczyny zamachu majowego, przebieg przewrotu majowego, dymisja St. Wojciechowskiego, kolejne wybory prezydenckie.
2	Nowy system władzy – system autorytarny	Zmiany w konstytucji -nowela sierpniowa, pozycja Piłsudskiego jako Generalnego Inspektora Sił Zbrojnych, charakterystyka rządów autorytarnych, powstanie BBWR, powstanie opozycji parlamentarnej

		Centrolew, wybory brzeskie, konstytucja kwietniowa.
3	Kryzys gospodarczy i jego przezwycięzenie.	Wojna celna z Niemcami, krach na giełdzie nowojorskiej, początek wielkiego kryzysu światowego, kryzys gospodarczy w Polsce jako następstwo kryzysu ogólnoświatowego i próby jego przezwyciężenia, budowa COP-u i inne osiągnięcia gospodarcze II Rzeczypospolitej
4	Kultura i nauka polska w dwudziestoleciu międzywojennym	Kultura masowa: radiofonia, kinematografia, teatr, muzyka, plastyka, literatura, walka z analfabetyzmem, nauka polska.
5	Państwo radzieckie pod rządami Lenina i Stalina	Komunizm wojenny, sytuacja na wsi, warunki życia w Rosji w trakcie trwania komunizmu wojennego, Nowa Polityka Ekonomiczna, powstanie ZSRR, rządy Stalina, kult jednostki.
6	Włochy po I wojnie światowej	Sytuacja gospodarcza Włoch po I wojnie światowej, powstanie związków kombatanckich, „marsz na Rzym”, walka z opozycją, ustawy specjalne - powstanie państwa faszystowskiego. Ekspansja Włoch
7	Nazizm w Niemczech	Powstanie NSDAP, pucz monachijski, powstanie „ <i>Mein Kampf</i> ”, wybory do Reichstagu, Hitler kanclerzem, ustawy norymberskie
8	Europa i świat wobec w latach trzydziestych XX wieku	Agresja Japońska na Dalekim Wschodzie Wojna domowa w Hiszpanii Układ w Rapallo, zajęcie zagłębia Saary przez Belgię i Francję, plan Dawesa, traktat w Locarno, łamanie postanowień traktatu wersalskiego, zbrojenia niemieckie, powstanie paktu antykominternowskiego, Anschluss Austrii, Układ Monachijski, wojna w Hiszpanii.
9	Polityka zagraniczna Polski przed wybuchem wojny	Zasady i kierunki polskiej polityki zagranicznej, stosunki z Czechosłowacją - zajęcie Zaolzia, żądania niemieckie wobec Polski i odpowiedź Polski, gwarancje brytyjskie, pakt Ribbentrop-Mołotow
10	Wybuch II wojny światowej. Wojna obronna	Polskie przygotowania do wojny, atak niemiecki na Polskę, plan wojny błyskawicznej, bitwa graniczna, obrona Westerplatte, akcje dywersyjne na tyłach armii polskiej, bitwa pod Wizną, obrona poczty gdańskiej, „dziwna wojna” w Europie. Bitwa nad Bzurą, obrona Warszawy i Modlina, wkroczenie wojsk radzieckich na ziemie polskie, wyjazd rządu RP do Rumunii, działania Samodzielnej Grupy Operacyjnej „Polanie”, ostatni rozkaz gen. F.

		Kleeberga.
11	Działania wojenne w Europie (1939–1941)	Wojna radziecko-fińska, zdobycie krajów nadbałtyckich, atak Niemiec na Danię i Norwegię, udział Polaków w walkach o Norwegię, atak Hitlera na kraje Europy Zachodniej, klęska Francji i jej skutki - rząd „Vichy”, „Bitwa o Anglię” i udział w niej Polaków.
13	Wojna niemiecko-radziecka	Walki na Bałkanach, 22 VI 1941 - atak Niemców na ZSRR, realizacja planu Barbarossa, pierwsze miesiące walk, bitwa pod Moskwą, bitwa pod Stalingradem i jej znaczenie dla dalszego przebiegu działań.
14	Działania wojenne na Atlantyku i w Afryce Północnej	„Operacje libijskie” w latach 1940-1943 i ich kolejne fazy, gen. Erwin Rommel - lis pustyni, udział Polaków w walkach w Afryce, znaczenie bitwy pod El-Alamein.
15	Wybuch wojny na Dalekim Wschodzie	Podboje japońskie w Azji Wschodniej, atak na Pearl Harbor, przystąpienie USA do wojny światowej, podboje japońskie na Filipinach i Malajach , najważniejsze bitwy, bitwa o Midway i jej znaczenie.
16	Kapitulacja Włoch. Utworzenie drugiego frontu w Europie	Łądowanie aliantów na Sycylii, walki na Płw. Apenińskim i kapitulacja Włoch, udział Polaków -walka 2. Korpusu Polskiego, zdobycie Monte Casino i zajęcie Rzymu. Postanowienia Konferencji w Teheranie, operacja „Overlord”, wyzwolenie Paryża, walki I Dywizji Pancernej gen. S. Maczka.
17	Przełom na froncie wschodnim	Bitwa pod Kurskiem i jej znaczenie, skutki ofensywy letniej z 1943 r., utworzenie 1 Dywizji im. T. Kościuszki i 1 Armii Wojska Polskiego, ofensywa zimowa 1945 r., walki o Wał Pomorski i o Kołobrzeg
18	Klęska państw „osi”	Operacja „Market Garden” i udział Polaków w tej operacji, kontrofensywa Niemiecka w Ardenach, decydująca ofensywa na froncie zachodnim - luty 1945 r., operacja berlińska i walki aliantów w Berlinie, kapitulacja III Rzeszy, walki na Dalekim Wschodzie, zrzućenie bomb atomowych na Japonię i przystąpienie ZSRR do wojny, kapitulacja Japonii i zakończenie II wojny światowej.
19	Rząd Polski na uchodźctwie	Władysław Raczkiewicz prezydentem Polski, droga rządu do Londynu, rząd gen. Sikorskiego i jego działalność, powstanie Rady Narodowej RP., znaczenie istnienia rządu na uchodźctwie.
20	Podział ziem polskich	Traktat radziecko-niemiecki z <u>28.IX.1939</u> r. -„czwarty rozbiór Polski”, organizacja ziem polskich pod okupacją niemiecką (Generalna Gubernia i ziemie

		wcielone), organizacja ziem polskich pod okupacją radziecką.
21	Polacy pod okupacją niemiecką	Losy Polaków na ziemiach wcielonych do Rzeszy, utworzenie Niemieckiej Listy Narodowej, pacyfikacja Zamojszczyzny, masowe egzekucje, Palmiry, walka z inteligencją polską (m. in. Akcja A-B), kaźń profesorów lwowskich, obozy koncentracyjne.
22	Spółeczeństwo polskie pod okupacją radziecką	Działalność NKWD, zsyłki w głąb ZSRR, zbrodnia Katyńska -losy jeńców polskich w radzieckiej niewoli, wcielanie Polaków do Armii Czerwonej, współpraca NKWD z Gestapo. Konflikt polsko-ukraiński na Kresach Wschodnich (przyczyny i rozmiary) – rzeź wołyńska.
23	Stosunki polsko-radzieckie	Odnowienie stosunków polsko-radzieckich po przystąpieniu ZSRR do koalicji antyhitlerowskiej, układ Sikorski-Majski, Armia Andersa i jej losy, odkrycie zbrodni katyńskiej i zerwanie stosunków z ZSRR, działalność polskich komunistów w ZSRR, Związek Patriotów Polskich, tworzenie 1 Dywizji Piechoty.
24	Polskie Państwo Podziemne. Walka z okupantem	Służba Zwycięstwu Polski i Związek Walki Zbrojnej, Delegacja Rządu RP na kraj, Bataliony Chłopskie, utworzenie Armii Krajowej i jej dowódcy, Kedyw - walka bieżąca, Szare Szeregi, walka ludności cywilnej wyroki Państwa Podziemnego, wywiad AK.
25	Los Żydów polskich	Stosunek nazizmu do ludności żydowskiej, zarządzenia z roku 1939 dotyczące Żydów w G.G., getta miejskie, obozy koncentracyjne, powstanie Żydowskiej Organizacji Bojowej, utworzenie Rady Pomocy Żydom „Żegota”, powstanie w Getcie Warszawskim.
26	Lewica komunistyczna i jej działalność	Utworzenie PPR i powołanie Gwardii Ludowej -Armii Ludowej, powstanie Krajowej Rady Narodowej i Związku Patriotów Polski, utworzenie PKWN i jego manifest
27	Powstanie warszawskie	„Plan Burza”, stosunek Armii Czerwonej do Polaków biorących udział w „Burzy”, wybuch Powstania Warszawskiego - <i>godzina W</i> , przebieg walk powstańczych, kapitulacja i bilans Powstania Warszawskiego.
28	Koalicja antyfaszystowska. Sprawa Polski w polityce wielkich mocarstw	Lend-Lease Act, Karta Atlantycka, Deklaracja Narodów Zjednoczonych, Wielka Trójka, konferencja w Teheranie, konferencja w Jałcie, ład jałtański, konferencja w Poczdamie.
29	Problem Niemiec	Decyzje dotyczące III Rzeszy po zakończeniu II wojny światowej, proces Norymberski, konflikt między ZSRR a mocarstwami zachodnimi, utworzenie RFN i NRD i ich wzajemne stosunki, Mur Berliński.

30	Nowy układ sił w świecie. „ZIMNA WOJNA”	Źródła konfliktu między ZSRR i mocarstwami zachodnimi, przemówienie Churchilla w Fulton - „Żelazna kurtyna”, powstanie NATO i Układu Warszawskiego, wojna w Korei (1950-1953), wojna w Wietnamie (1964-1973). Wojna W Afganistanie.
31	ZSRR i państwa zależne	Tajny protokół N. Chruszczowa, powstanie na Węgrzech, „Praska wiosna
32	Świat po wojnie	Dekolonizacja, powstanie Organizacji Narodów Zjednoczonych, przemiany w Chinach, konflikt na Bliskim Wschodzie
33	Wspólnota Europejska	Europejska Współpraca Węgla i Stali i EWG, powstanie RWPg i jej cele, KBWE - OBWE, Wspólnota Europejska, Traktaty o Unii Europejskiej (traktaty z Maastricht).
34	Przemiany społeczno-polityczne w ZSRR i Europie Środkowo-Wschodniej	Proces rozpadu ZSRR na przełomie lat 80 i 90era Gorbaczowa, „Jesień ludów” (czerwiec-grudzień 1989). Rola wydarzeń w Polsce w rozpadzie bloku komunistycznego
35	Kultura, nauka i technika w powojennym świecie	Energia jądrowa, loty w kosmos, tranzystory i różne formy ich zastosowania, przeszczepy i DNA, komputeryzacja, rzeczywistość wirtualna.
36	Różne wizje powojennej Polski	Wizja przyszłości Polski w koncepcjach Rządu R.P. na emigracji, Rząd Tymczasowy Rzeczypospolitej Polskiej i koncepcja Polski Ludowej, idea przyszłej Polski głoszona przez Obóz Narodowo-Radykalny i Narodowe Siły Zbrojne.
37	Polska w nowych granicach Umacnianie władzy komunistycznej	Polska w nowych granicach. Nowa konspiracja-żołnierze niezłomni, referendum ludowe - 3x TAK, Blok Demokratyczny, terror wyborczy, wybory do Sejmu Ustawodawczego
38	Nowy ustrój gospodarczy	Zniszczenia wojenne, plan odbudowy gospodarczej, kolektywizacja, „bitwa o handel”, plan 6-letni 1950-1955, -wymiana pieniędzy, wyniki gospodarcze po zrealizowaniu planu 6-letniego.
39	Stalinizm w Polsce	Mała Konstytucja z 1947 roku, działalność S. Mikołajczyka, nowe partie zjednoczone: ZSL i PZPR, sprawa Gomułki, procesy generałów Wojska Polskiego, kult Stalina i Bieruta, walka z Kościołem - Stefan Wyszyński, konstytucja PRL z 1952 roku, Nauka

		i kultura okresu stalinowskiego- socrealizm.
40	Od października '56 do grudnia '70	Sytuacja w Europie środkowo-wschodniej po śmierci Stalina, wydarzenia poznańskie, Gomułka I sekretarzem partii, okres zastoju gospodarczego, Marzec 1968 roku, represje wobec Żydów, pogłębienie kryzysu gospodarczego, wydarzenia grudniowe 1970 roku i ich następstwa.
41	Życie na kredyt – rządy Edwarda Gierka	Budowa „demokracji socjalistycznej”, założenie planu 5-letniego z lat 1971-1975, poprawa stopy życiowej, załamanie gospodarcze w połowie lat 70, Czerwiec '76, uaktywnienie się opozycji, wybór Karola Wojtyły na papieża.
42	Polska lat osiemdziesiątych	Wydarzenia sierpniowe w 1980 r., powstanie NSZZ Solidarność, stan wojenny, papieskie wizyty a nastroje społeczne, nasilenie kryzysu, rozmowy w Magdalence i „Okrągły Stół”.
43	Narodziny III Rzeczypospolitej	4 VI 1989 - „częściowo wolne” wybory, „Wasz prezydent - nasz premier”, sytuacja gospodarcza Polski w końcu lat 80-tych, reformy Balcerowicza, rozpad PZPR, Lech Wałęsa prezydentem Polski, pierwsze wolne wybory parlamentarne.
44	III Rzeczpospolita w strukturach międzynarodowych	Polska w NATO i w Unii Europejskiej- droga do struktur, korzyści i zobowiązania
45	Wielcy Polacy i ich osiągnięcia	Jan Paweł II, Lech Wałęsa, Czesław Miłosz, Wisława Szymborska, Witold Lutosławski, Krzysztof Penderecki, Andrzej Wajda, Zbigniew Religa oraz inni (do decyzji nauczyciela).

OSIĄGNIĘCIA PO KLASIE VIII

UCZEŃ:

- ✓ wyjaśnia proces ewolucji ustroju II Rzeczypospolitej i charakteryzuje funkcjonowanie polskiego parlamentaryzmu
- ✓ ocenia osiągnięcia i trudności odbudowy gospodarczej Polski i wskazuje zależności ekonomiczne między gospodarką polską a gospodarką światową.
- ✓ wyjaśnia proces powstawania systemów totalitarnych, dokonując krytycznej analizy zjawisk

- ✓ dokonuje oceny ideologii totalitarnych i działań państw totalitarnych, wskazując zagrożenia, jakie stanowiły w przeszłości i obecnie.
- ✓ przedstawia problematykę polityki zagranicznej II Rzeczypospolitej, dokonując integracji wiedzy z różnych źródeł.
- ✓ zna genezę i przebieg działań na głównych frontach II wojny światowej i lokuje wydarzenia w czasie i przestrzeni. Potrafi ocenić zbrodnię Holokaustu i podać jej źródła ideologiczne.
- ✓ zna i omawia losy Polaków pod okupacją niemiecką i sowiecką.
- ✓ wyjaśnia proces formowania się koalicji antyhitlerowskiej
- ✓ określa dynamikę przemian zachodzących w gospodarce światowej po II wojnie światowej.
- ✓ określa najważniejsze przyczyny i opisuje przebieg konfliktów międzynarodowych po II wojnie światowej.
- ✓ charakteryzuje zjawisko „zimnej wojny”
- ✓ wyjaśnia przyczyny powstania NATO i Układu Warszawskiego.
- ✓ rozumie znaczenie wyboru Karola Wojtyły na głowę Kościoła katolickiego.
- ✓ dostrzega rolę Polaków w procesie obalania ustroju komunistycznego w Europie Środkowo – Wschodniej i formułuje na ten temat własne oceny.
- ✓ zna genezę i główne etapy powstania Unii Europejskiej.
- ✓ zna przyczyny przystąpienia Polski do NATO oraz przyczyny integracji Polski z Unią Europejską.
- ✓ określa przyczyny i skutki globalizacji.
- ✓ zna główne nurty w kulturze XX i XXI wieku
- ✓ charakteryzuje i ocenia zjawisko kultury masowej.
- ✓ posługuje się materiałem źródłowym przy opisie wydarzeń
- ✓ analizuje mapę jako źródło informacji o wydarzeniach historycznych.
- ✓ potrafi argumentować swoje stanowisko w dyskusji.
- ✓ potrafi pracować w zespole nad rozwiązaniem problemów historycznych.
- ✓ potrafi korzystać z diagramów , wykresów i zestawień liczbowych.
- ✓ samodzielnie i poprawnie wypowiada się w mowie i w piśmie.

Procedury osiągnięcia celów (formy działań)

Realizacja celów przedstawionych w programie wymaga znacznego zaangażowania ze strony nauczyciela i stosowania przez niego różnorodnych metod nauczania i środków dydaktycznych, które powinny być dostosowane do wiekowych możliwości uczniów oraz ich indywidualnych potrzeb. Jednocześnie nauczyciel na lekcji historii, dobierając metody pracy, powinien kłaść nacisk na uczenie poprzez działanie, pobudzanie ucznia do aktywnego zaangażowania się w rozwiązywanie problemów i stawianych przed nim zadań. Dlatego , obok klasycznych metod nauczania: opisu, pogadanki, wykładu, filmu, pracy z mapą, należy zastosować także metody aktywizujące oparte na działaniu i

wykorzystaniu technologii informacyjno-komunikacyjnej: inscenizacje, przedstawienia, symulacje, debaty i dyskusje, przygotowanie prezentacji multimedialnych, zajęcia z tablicą interaktywną, gry dydaktyczne, tworzenie programów multimedialnych. Dodatkowo zaleca się: lekcje muzealne, wystawy, wizyty w miejscach pamięci, rekonstrukcje historyczne, spotkania ze świadkami historii, wizyty w centrach dydaktycznych i naukowych

Metody stosowane w nauczaniu historii powinny zachęcić uczniów do poznawania przeszłości ale także pomagać systematyzować i utrwalać zdobytą wiedzę.

Wybrane metody

Przy doborze metod dydaktycznych należy pamiętać, że nie są one celem, ale narzędziem pracy a w procesie nauczania należy brać pod uwagę przede wszystkim potrzeby uczniów. Metody są skuteczne, jeśli są dopasowane do omawianych treści oraz wieku uczniów. Przy realizacji celów założonych w programie proponuje się sięganie do poniższych metod:

Pogadanka – to najstarsza metoda dydaktyczna stosowana już przez Sokratesa. Polega na prowadzeniu przez nauczyciela rozmowy z uczniami przy pomocy pytań, na które uczniowie udzielają krótkich odpowiedzi. Nauczyciel powinien prowadzić rozmowę tak, aby osiągnąć założony na początku cel.

Dyskusja – to wymiana poglądów na określony temat. Wymaga ona przygotowania uczestników i ustalenia zasad, których powinny przestrzegać wszystkie dyskutujące strony.

Burza mózgów - jest to metoda zespołowego tworzenia pomysłów w procesie podejmowania decyzji, poszukująca nowych rozwiązań przez uaktywnienie indywidualnych możliwości umysłowych. Umożliwia uniom szybkie zgromadzenie wielu konkurencyjnych lub uzupełniających się propozycji rozwiązania problemu. Polega ona na zebraniu kilku lub kilkunastu osób w jednym pomieszczeniu, które mają przedstawić jak najwięcej pomysłów rozwiązania jakiegoś problemu. Może być stosowana jako element lekcji bądź metoda główna/

Drzewo decyzyjne – to metoda polegająca na analizowaniu i zespołowym rozwiązywaniu problemów. Pozwala ona uczniom szczegółowo zanalizować możliwe rozwiązania, ocenić ich korzyści i negatywne skutki. Wypracowane wnioski uczniowie zapisują na schemacie przypominającym drzewo. Metoda ta pozwala rozwijać twórcze myślenie, uczy prezentacji własnego punktu widzenia, rozwiązywania problemów sposób twórczy.

Techniki dramatowe - jest to metoda, dzięki której uczniowie uczą się poprzez przeżycia, działanie i zabawę. Uczniowie uczestniczą w symulowanym wydarzeniu odgrywając jednak role autentycznych bohaterów. Charakteryzuje się ona tym, że ma wyraźny związek z rzeczywistością lub wydarzeniami

historycznymi. Daje możliwość swobodnej interpretacji roli przez ucznia, który został zapoznany z realiami symulowanych wydarzeń. Wymaga od uczniów dużej aktywności, znajomości odgrywanej sytuacji i wyobraźni. Do technik dramowych zaliczamy m.in.: wywiad i inscenizację.

Metaplan - jest to jeden ze sposobów prowadzenia dyskusji zwanej inaczej „cichą dyskusją”. Uczniowie, zamiast zabierać głos, zapisują swoje myśli na karteczkach, które umieszczają w przygotowanym na tablicy schemacie i w ten sposób tworzą plakat, który jest graficznym zapisem przebiegu dyskusji. Celem metody jest przeanalizowanie problemu i szukanie rozwiązania, choć jego znalezienie nie zawsze jest możliwe.

Analiza przypadku - jest to metoda badań i interpretacji określonych zdarzeń, wskazywania związków przyczynowo skutkowych. Pozwala na głębsze, wieloaspektowe rozumienie badanej sytuacji. Jest to metoda szczególnie przydatna przy pracy z tekstem źródłowym.

Projekt - celem tej metody jest kształcenie samodzielności. Metoda opiera się na praktycznym działaniu dotyczącym realizacji danego zadania. Projekt może być wykonany samodzielnie lub zespołowo i może przyjąć różne formy: album, plakat, film, prezentacja multimedialna. Jest to metoda sprzyjająca samodzielnej pracy ucznia i poszukiwaniu informacji w różnych źródłach.

Wykład - jest to metoda pomocna przy wprowadzaniu nowych treści i podsumowywaniu większych partii materiału historycznego, pozwalająca uczniowi na poznanie uczniów na poznanie określonego kontekstu prezentowanych treści. Wykład poszerza i strukturalizuje zasób informacji i wiedzy uczniów, ćwiczy percepcję słuchową ucznia i umiejętność aktywnego słuchania, oraz umiejętność efektywnej komunikacji werbalnej i niewerbalnej i biegłość w sporządzaniu notatek. Wykład można realizować w różnych wariantach: pogadanka, miniwykład, prelekcja i prezentacja werbalna.

Wykorzystanie ITC

W dobie rozwoju współczesnej techniki multimedialne środki dydaktyczne są coraz powszechniej dostępne w szkołach. Wyjątkowym narzędziem pracy z wykorzystaniem ITC jest tablica multimedialna, która jest nie tylko bardzo atrakcyjna, ale przede wszystkim sprawia, że omawiane treści stają się dla ucznia prawie „namacalne”. Szeroka gama programów multimedialnych na rynku edukacyjnym oraz ogromna baza multimedialnych środków dydaktycznych w Internecie znacznie ułatwiają wykorzystanie nie tylko tablicy multimedialnej, ale również innych multimedii. Od czasu upowszechnienia Internetu w życiu społeczeństwa szkoła przestała być dla ucznia głównym i najważniejszym źródłem informacji o świecie. Internet jest medium niezwykle bogatym w informacje i są to informacje podawane w najróżniejszych formach. Internet dostarcza więc uczniom wszelkich

informacji, poszerzając ich pole poznawcze i czyniąc zdobywanie wiedzy interesującym i zindywidualizowanym. W Internecie uczeń nie tylko ma możliwość znalezienia informacji, może je także gromadzić, przechowywać, przekształcać i przesyłać. Wbrew pozorom jednak rola nauczyciela jest tu ogromna. To nauczyciel powinien stawiać pytania poznawcze, doradzać, motywować i kierować aktywność uczniów na właściwe tory. Na szkolnym serwerze nauczyciel może umieścić : programy nauczania, zadania poznawcze, ćwiczenie, prace domowe, system oceniania, informacje dla rodziców itp. Korzystanie z ICT w szkole to najlepsza droga wprowadzania naszego społeczeństwa do społeczeństwa informacyjnego.

Praca z tekstem źródłowym

Czytanie tekstów kultury jest jedną z podstawowych umiejętności, jakie powinny być kształcone na lekcjach historii. Praca z tekstem źródłowym, jego interpretacja, krytyka i analiza zajmować musi więc w procesie dydaktycznym szczególne miejsce. Na lekcjach historii nauczyciel powinien systematycznie wykorzystywać różne materiały źródłowe dostosowane do wieku i możliwości poznawczych uczniów oraz do celów konkretnej lekcji. Praca z odpowiednio dobranym tekstem źródłowym pozwoli uczniowi lepiej zrozumieć przebieg i złożoność procesu historycznego. Analiza źródła kształci też krytyczny stosunek do informacji.

Praca z tekstem źródłowym powinna przebiegać według następującego porządku:

- wprowadzenie do tematyki związanej z analizowanym tekstem
- krytyka źródła
- odczytanie źródła
- analiza tekstu
- zebranie informacji i ich usystematyzowanie
- konfrontacja pozyskanych danych z materiałem podręcznikowym i innymi źródłami
- sformułowanie wniosków.

Korzystanie z tekstów źródłowych pomaga więc w samodzielnym zdobywaniu wiedzy, daje możliwość prezentacji własnych opinii i sądów o zjawiskach i wydarzeniach historycznych. Uczy dostrzegać zjawiska niejednoznaczne w ocenie i pozwala na krytyczną refleksję nad stereotypami i mitami historycznymi.

Ocena osiągnięć uczniów

Sprawdzanie i ocena wiadomości oraz umiejętności uczniów jest integralną częścią procesu nauczania i jednym z najtrudniejszych elementów w pracy nauczyciela. W realizacji

programu bardzo ważną rolę odgrywa ocena osiągnięć uczniów, ponieważ wystawione przez nauczyciela stopnie bądź komentarze opisowe mogą wspomóc realizację zakładanych celów. Nauczyciel oceniając, nie tylko poznaje stan wiedzy i umiejętności uczniów, może uzyskać również informację na temat efektywności własnej pracy czy skuteczności wybranych metod. Dzięki ocenie uczniowie mogą poznać własne możliwości. Ocena może także być motywacją do nauki oraz zachętą do rozbudzenia zainteresowania przedmiotem. Ocena jest także informacją dla rodziców – dostarcza wiadomości zwrotnej o pracy, „mocnych i słabych” stronach ich dziecka.

By ocenianie było efektywne, każdy nauczyciel powinien samodzielnie sformułować kryteria i wymagania na poszczególne oceny. Ważne jest, by zapoznać z nimi uczniów, tak by byli oni świadomi, jakie elementy ich pracy będą oceniane. Każda ocena powinna być bowiem obiektywna, rzetelna i jawna, czyli wystawiona zgodnie z ustalonymi kryteriami.

Ocenianie osiągnięć uczniów w szkole podstawowej powinno uwzględniać nie tylko wiedzę i umiejętności, ale także samodzielność, zaangażowanie i aktywność na lekcjach.

Sprawdzanie wiedzy i umiejętności uczniów oraz ich ocenianie powinno przybierać różnorodne formy.

Ocena prac pisemnych w formie:

- Prac klasowych – godzinnych pisemnych sprawdzianów poprzedzonych lekcją powtórzeniową z większej części materiału. Praca klasowa może mieć formę testu albo pisemnej odpowiedzi na kilka pytań.
- Krótkich zestawów pytań mających na celu sprawdzenie bieżącej wiedzy z ostatnich lekcji.

Ocena wypowiedzi ustnych w formie:

- Samodzielnych wypowiedzi na postawione przez nauczyciela pytania, które sprawdzają wiedzę i umiejętność jej prezentowania (w tym praca z mapą).
- Aktywnego udziału w lekcji.
- Udziału w dyskusji.

Ocena innych osiągnięć:

- Aktywności na lekcjach historii i społeczeństwa w proponowanych metodach kształcenia (dyskusja, analiza tekstów źródłowych, gry symulacyjne).
- Zainteresowania przedmiotem.
- Samodzielnej inicjatywy uczniów – przygotowanie dodatkowych informacji, materiałów.
- Udziału w konkursach szkolnych i pozaszkolnych.

Wymagania na poszczególne oceny szkolne powinien opracować nauczyciel na podstawie programu, wewnątrzszkolnego systemu oceniania, indywidualnej koncepcji dydaktycznej oraz potrzeb uczniów danego oddziału. Poniższe wymagania są więc jedynie propozycją opartą na zakładanych w programie osiągnięciach.